

TERMINOLOŠKI KANDIDAT ŠE ENKRAT - 'VSEŽIVLJENJSKA KARIERNA ORIENTACIJA'

Odgovor na mnenje Sekcije za terminološke slovarje Inštituta za slovenski jezik pri SAZU

Sekcija za terminološke slovarje Inštituta za slovenski jezik Frana Ramovša pri Znanstveno-raziskovalnem centru Slovenske akademije znanosti in umetnosti SAZU (v nadaljevanju: Sekcija) nam je dne 4. marca 2015 poslala odgovor na naše pismo, v katerem prosimo za strokovno presojo o izrazu 'vseživljenjska karierna orientacija', ki ga nekateri kljub temu, da o njem ni bilo doseženo strokovno soglasje, že kar redno uporabljajo.

Z mnenjem Sekcije se ne strinjamo, kar utemeljujemo v nadaljevanju.

1. Člani Sekcije, ki ste razpravljali o izrazu 'vseživljenjska karierna orientacija', ste se 'ujeli v past', da ste presojali o področju, ki ga ne poznate dobro, na podlagi ali s skoraj izključnim upoštevanjem enega samega vira, to je 'Terminološki slovarček karierne orientacije' (2011), ki ga je pripravil g. Saša Niklanovič; on je tudi imenoval, sklical in vodil skupino za obravnavanje pojmov s področja 'karierne orientacije'. Drugi viri, ki jih navajate, se ali naslanjajo na navedenega ali pa so strokovno šibki (npr. več diplomskih del, slovar J. Muršaka ['Temeljni pojmi poklicnega in strokovnega izobraževanja'](#), 2012; 'znanstveni članek' D. Grcića?). Gotovo niste vedeli za dela s področja svetovalnega dela, kot so: ['Svetovalna dejavnost v izobraževanju odraslih \(Andragoški center Slovenije, ur. Tanja Vilič Klenovšek in Jerca Rupret, 2011\)](#), 'Andragoško svetovalno delo' (Jelenc Krašovec S. in Z. Jelenc, prva izdaja l. 2003, druga l. 2009, učbenika za študente andragogike); prvo delo s tega področja pri nas pa je izšlo l. 1982, to je Z. Jelenc: 'Svetovalno delo pri vzgoji in izobraževanju odraslih'. Pri iskanju virov ste iskali 'zadetke' po spletu, kar vas ni pripeljalo do pravih strokovnih odgovorov (eden od zadetkov je bil celo zakon, ki ni strokovni vir), niste se pa obrnili na strokovnjake, denimo na tiste, ki delajo na Oddelku za pedagogiko in andragogiko FF UL ali v Andragoškem centru Slovenije; ti bi vam lahko strokovno kompetentno pojasnili področje, o katerem kot slovenisti sicer strokovno, a s stališča relevantnih strok pomanjkljivo presojate.
2. O uporabi pojma 'karierna orientacija', kot krovnega pojma za področje svetovalnega dela v izobraževanju in sopomenke angleškemu pojmu 'guidance', kar je bil predlog vodje projekta g. Saše Niklanoviča, v zgoraj navedeni skupini ni bilo doseženo soglasje. Zato ga tudi g. Niklanovič ne bi smel uporabljati v naslovu slovarčka, ki ste ga uporabili kot poglavitni vir, s takšno uporabo pa izraz zavaja uporabnike in tudi odgovorne politične odločevalce. To velja tudi za njegovo uporabo kot krovnega pojma v uvodu in pri drugih naslovih v slovarčku kot tudi za uporabo pojma 'vseživljenjska karierna orientacija' v različnih političnih in strokovnih dokumentih ter zakonih, ki jih pod vplivom g. Niklanoviča izdajajo, denimo, Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in druge možnosti, Zavod RS za zaposlovanje, Center za poklicno izobraževanje in drugi.
3. Pojem 'guidance' v Sloveniji ni nov, nov je pa njegov zdajšnji prevod z izrazom 'orientacija', ki ga je kljub ugovorom strokovnjakov s področja svetovalnega dela, zlasti andragoškega, vpeljal g. Niklanovič (upam si reči predvsem z osebnim zavzemanjem zanj). Pojem 'guidance' je po navedbah dr. F. Pedička (1967), prvi poslovenil prof. Marjan Matko, prvi direktor Vzgojne posvetovalnice v Ljubljani, ki je začel vpeljevati izvorni slovenski izraz 'vódenje', sintagmo 'child guidance clinic' pa je poslovenil v 'klinika za vódenje otrok'. V šolsko prakso ga je – kot krovni pojem, ki ga je imenoval 'šolsko svetovalno delo' – vpeljal dr. Franc Pediček (1967), nosilec razvoja svetovalne službe v šolah v Sloveniji. Vaše sklicevanje na to, da je pojem 'karierna orientacija' v rabi v Sloveniji ustaljen, torej ne zdrži, ker ni resnična.

4. Tudi to, da dele obravnavanega termina uporabljajo tudi v drugih jezikih, je resnična le delno, saj ga zasledimo le v romanskih jezikih (francoščina, španščina, portugalsščina, italijanščina, romunščina), kar navajate tudi sami v vašem 'strokovnem' mnenju. V izobraževanju in svetovalnem delu pri nas se praviloma zgledujemo po angleški strokovni literaturi in praksi, zato nam je za 'guidance' (and counseling) najustreznejši prevod 'vodenje in svetovanje', v rabi pa je tudi sintagma 'informiranje in svetovanje' (tako se imenuje tudi evropski projekt, ki ga vodi mag. Tanja Vilič iz Andragoškega centra Slovenije in se imenuje ISIO, kar pomeni 'informiranje in svetovanje pri izobraževanju odraslih'. Zato je vaša navedba o 'Resoluciji o karierni orientaciji' posledica zgoraj navedenega zavajanja s strani g. Niklanoviča, ki je tako prevajal naslove evropskih projektov s področja poklicnega svetovanja ali usmerjanja, kot je '**Resolution of the Council and of the representatives of the Member States meeting within the Council on Strengthening Policies, Systems and Practices in the field of Guidance** (podčrtal Z.J.) throughout life in Europe'.
5. Pojem 'orientacija' se je res uporabljal na področju poklicnega svetovanja in usmerjanja, na kar je imelo vpliv predvsem strokovno izrazje v bivši Jugoslaviji; znano je, da so se zlasti Srbi strokovno najbolj naslanjali na francosko prakso in izrazje. A o tem na tem mestu ne bomo razpravljali, še posebno zato ne, ker gre za uporabo izraza na ožjem strokovnem področju, kot je poklicno svetovanje. Pomislek, da je poklicno svetovanje specifično področje in pri njem ne moremo uporabljati izrazov s področja izobraževanja odraslih, zavračam. Iz že povedanih razlogov zavračam tudi ugotovitev iz 'Terminološkega slovarčka', kjer v uvodu piše, da je izraz 'karierna orientacija' »v širšem kontekstu nadomestil izraz 'poklicno svetovanje«. Vaša razlaga pojmov iz 'Terminološkega slovarčka karierne orientacije' na 2. str. v 3. odstavku vašega dopisa – »*Karierna orientacija* je širši pojem kot *poklicna orientacija*, pravzaprav *poklicna orientacija* skupaj z *izobraževalno orientacijo* tvori *karierno orientacijo*. Ni pa povsem enotno stališče, ali je tudi *osebna orientacija* del *karierne orientacije*. Več o vseh treh vrstah orientacije gl. npr. v Terminološkem slovarčku karierne orientacije« – pa je nepojmljiv strokovni zmazek. Kako si ga lahko dovolite v resni strokovni zadevi, ki vam jo dajemo v presojo. Prvič, izrazov '*izobraževalna orientacija*' in '*osebna orientacija*' v slovenščini ne poznamo in jih nikjer in nikoli ni uporabljal noben strokovnjak za svetovalno delo. Drugič, Terminološki slovarček v tem delu govori o '*karierni orientaciji*' kot o širšem (krovnem) pojmu, na drugih mestih pa, da se pojem lahko uporablja tudi kot poklicna ali karierna orientacija (v osnovnih in srednjih šolah, na Zavodu za zaposlovanje) ali pa kot karierno svetovanje (v kadrovskih službah ali kariernih centrih za študente); šele natančno branje terminov v slovarčku bralcu razkrije, da naj bi se ta termin uporabljal le v nekaterih, večinoma z delom in zaposlitvijo povezanih dejavnostih. (Glej priloženi članek S. Jelenc). Tretjič: izraz 'orientacija', kot smo pojasnili že zgoraj, ni ustrezen prevod angleškega izraza 'guidance'.
6. Poklicno svetovanje je del širšega področja svetovalnega dela, kjer je pri odraslih težko ločiti odločanje o izobraževanju in odločanje o poklicni poti. Oba cilja se prepletata. Če pogledamo ustrezne strokovne vire, si tudi na področju poklicnega svetovanja niso enotni, saj tam najdemo tudi izraz 'poklicna vzgoja in svetovanje'. Vsekakor je to boljše kot 'poklicna orientacija'.
7. Med terminološkimi načeli, ki jih uporabljate pri vašem odgovoru, izpostavljate načela ustaljenosti, gospodarnosti in jezikovnosistemske ustreznosti. O načelu ustaljenosti sem že povedal da ste navedli napačne podatke, pri gospodarnosti bi pripomnil, da enobesedni termini po mojem mnenju nimajo *zmeraj* prednosti pred večbesednimi, saj z njimi često jezik skazimo ali se z njim podrejamo tujkam, tak je npr. izraz 'karierni center' namesto izraza 'središče za razvoj poklicne poti' (ali za 'razvoj kariere'), vključitev termina v sistem slovenskega jezika po načelu jezikovnosistemske

ustreznosti pa je lahko tudi vprašljivo, če z izrazom pačimo slovenski jezik, kot je npr. naslov projekta '*Nacionalna koordinacijska točka za vseživljenjsko karierno orientacijo*', na katerega mirno pristajate; dosti boljši ni tudi izraz 'vseživljenjska karierna orientacija'. Dobro bi bilo, če bi med načela vključili, denimo, načelo 'jezikovne domačnosti', 'blagozovčnosti' ipd., če se kot laik lahko vključim v to razmišljanje. Res pa je, da je to predvsem zadeva, za katero ste pristojni vi.

8. Povsem tem nam ni razumljiv vaš sklep v zadnjem odstavku na 3. str., kjer pišete, »da je v primeru termina *vseživljenjska karierna orientacija oz. karierna orientacija* prišlo do terminološkega dogovora med različnimi strokami in institucijami« (podčrtal Z.J.) in da zato menite, »da poskus zamenjave termina ne bi bil uspešen in ni v skladu z načeli terminološke stroke.« To preprosto **ni res** in je zato vaše mnenje povsem zgrešeno. Zaradi tega ga ne moremo sprejeti in tega izraza ne moremo uporabljati kot krovni pojem za svetovalno delo, temveč je njegova uporaba pogojno mogoča le v ožjem pomenu, na področju poklicnega svetovanja, kot je ugotovila že uvodoma navedena strokovna skupina za obravnavanje pojmov s področja '*karierne orientacije*'; a še tu je izraz 'orientacija' po našem mnenju sporen.

Prosim vas, da o našem terminološkem vprašanju, ki ga označujete z geslom »terminološki kandidat – vseživljenjska karierna orientacija« vnovič razmislite, pri tem upoštevate naše utemeljitve in mnenje, svoje stališče pa spremenite v skladu s tem.

Moja stališča je soglasno podprl tudi Izvršni odbor ADS na svoji seji dne 5. marca 2015. (Prilagam zapisnik).

S spoštovanjem vas prijazno pozdravljam,
Zoran Jelenc

Na koncu mi dovolite, da vam navedem nekaj mojih strokovnih izkazil (referenc):

- doktorat pedagoških znanosti, področje andragogike;
- raziskovalec na področju izobraževanja odraslih;
- avtor prve slovenske terminologije za področje izobraževanja odraslih '*Terminologija izobraževanja odraslih*' z gesli in pojasnili v slovenščini ter gesli v angleškem, francoskem, španskem, nemškem in italijanskem jeziku (Pedagoški inštitut, Ljubljana 1991);
- direktor in ustanovitelj Andragoškega centa Republike Slovenije in vodja Raziskovalnega središča v centru;
- zunanji sodelavec, izredni profesor na Odd. za pedagogiko in andragogiko Filozofske fakultete UL, eden 'mojih' predmetov je bil 'andragoško svetovalno delo';
- predavanja na tujih univerzah (institutih);
- obsežna bibliografija: število bibliografskih enot (do leta 2010) 582, od tega tehtnejših znanstvenih in/ali strokovnih del (knjižna dela; študije, analize in raziskave; strokovni referati in strokovni članki): 324
- član European Society for Research on the Education of Adults (ESREA), Leiden, Nizozemska in član International Society for Comparative Adult Education (ISCAE), Syracuse, ZDA, Bamberg, Nemčija.

Dopisu prilagam tudi članek izr. profesorice in zdaj predstojnice Odd. za pedagogiko in andragogiko na Filozofski fakulteti Univerze v Ljubljani, dr. Sabine Jelenc Krašovec, ki je tudi nosilka predmeta '*Andragoško svetovalno delo*' v študijskem programu andragogike in pedagogike.